

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้หลักสูตรภาษาต่างประเทศที่ 2 (ภาษาจีน) ของโรงเรียนที่มีผลการสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีนสูง โดยศึกษาสภาพและปัญหาของการใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 1.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 1.3 ความสำคัญของหลักสูตร
2. การพัฒนาหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร
 - 2.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
 - 3.1 งานบริหารหลักสูตร
 - 3.2 งานสอน
4. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร
5. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

Taba (1962) กล่าวว่าหลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ซึ่งประกอบด้วยแผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดหมายเฉพาะ การเลือกและการจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

Carter V. Good (1973) นิยามคำว่าหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ กลุ่มรายวิชาที่จัดไว้ อย่างมีระบบ หรือลำดับวิชาที่บังคับสำหรับการจบการศึกษา หรือเพื่อรับประกาศนียบัตรในสาขาวิชาหลักๆ

Beauchamp (1981) นิยามคำว่าหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นเอกสารที่เขียนขึ้นมา เพื่อเป็นเนื้อหาวิชาที่จะต้องเรียน โดยมีการสร้างหลักสูตร รูปแบบของหลักสูตร ทฤษฎีของหลักสูตร และแหล่งอ้างอิง

Bobbitt (1918) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือสิ่งต่างๆที่เด็กต้องทำและมีประสบการณ์ด้วยวิธีการพัฒนาความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ดังกล่าวให้ดี เพื่อสามารถดำรงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้

Saylor and Alexander (1974) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า เป็นการจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดเป้าหมาย

Crow (1980) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า เป็นประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่นักเรียนได้รับ เพื่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ภิญโญ สาร (2523) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ ประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนตามระดับชั้น ตามความต้องการ ตามวัย ความสนใจ และความต้องการทางสังคม รวมทั้งประสบการณ์ที่จัดขึ้นภายในและภายนอกเวลาเรียน

หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งปวงของผู้เรียนที่จัดโดยโรงเรียน

หลักสูตร คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดให้กับผู้เรียน

จากแนวคิดของนักการศึกษาและนักพัฒนาหลักสูตรข้างต้น สรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตรเป็นการจัดทำเนื้อหาที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาหนึ่ง ๆ โดยครอบคลุมไปถึงเอกสาร แนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มวิชา ขอบข่ายของเนื้อหา โครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ

1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

Tyler (1949) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบไปด้วย 1) วัตถุประสงค์ 2) เนื้อหาสาระ 3) วิธีการจัดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ และ 4) การประเมินผล

Taba (1962) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งแยกได้เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา 3) กระบวนการเรียนการสอน และ 4) โครงการประเมินผลตามหลักสูตร

Beauchamp (1981) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 ส่วนได้แก่ 1) ความมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรควรมีด้วยกัน 4 ประการ ได้แก่ 1) ความมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2526) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตร ควรมีด้วยกัน 4 ส่วน ได้แก่ 1) ความมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) การนำหลักสูตรไปใช้ และ 4) การประเมินผล

ธำรง บัวศิริ (2542) กล่าวว่าองค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน 3) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ และ 4) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน

จากการศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน ซึ่งประกอบไปด้วย 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร 4) วิธีการจัดเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอน และ 5) การประเมินผลหลักสูตร

1.3 ความสำคัญของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตร ดังนี้ “การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ การจัดการศึกษาที่จะให้บรรลุเป้าหมายนั้น หากปราศจากหลักสูตรเสียแล้ว การจัดการศึกษาจะไม่มีวันสำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้” ดังนั้นหลักสูตรจึงมีความสำคัญ คือเป็นแผนยุทธศาสตร์ของการศึกษาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามต้องการ

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาบรรลุผลสมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรเป็นข้อกำหนดและแนวปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จ และหลักสูตรทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ ฯลฯ อีกทั้งยังเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล และเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะ รูปร่างของสังคมในอนาคต โดยได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ 9 ประการ คือ

1. หลักสูตรเป็นแผนปฏิบัติงานหรือเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมาย
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำการเกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติตาม

4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ และยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่งในการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร อาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ ของการศึกษาของรัฐให้แก่สถานศึกษาด้วย

5. หลักสูตรเป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาลด้วย

6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงาน และพัฒนาการของเด็กตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

7. หลักสูตรจะกำหนดลักษณะและรูปร่างของสังคมในอนาคตได้ว่าเป็นรูปแบบใด

8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม อันเป็นการพัฒนากำลังซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ได้ผล

9. หลักสูตรจะเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน ประเทศใดจัดการศึกษาโดยมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงย่อมได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพสูง

ไพศาล หวังพานิช (2530) กล่าวว่า หลักสูตรมีความสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษาทุกระดับ เพราะทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดโครงการหรือแผนปฏิบัติ เป็นแนวทางของการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหวังของสังคมหรือชาติบ้านเมือง

จากแนวคิดของนักการศึกษาข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเป็นตัวช่วย เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา เพื่อให้ดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

2. การพัฒนาหลักสูตร

2.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ในการจัดทำหลักสูตรจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นต้น

วิชัย ดิสสระ (2535) มีแนวคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการของการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นระบบที่จะหาทางเลือกสำหรับการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรไว้หลายประการ ได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่ใช่พื้นฐานของหลักสูตรเดิม และหมายความรวมถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย
2. การจัดหลักสูตร มีความหมายเดียวกับการออกแบบหลักสูตร หมายถึงลักษณะของการจัดเนื้อหาสาระและมวลประสบการณ์ในหลักสูตร
3. การสร้างหลักสูตร หมายถึง การสร้างรายวิชาโดยดำเนินการเป็นกระบวนการ

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตร การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

2.2 กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเอาไว้หลายแบบด้วยกัน ดังนี้

Taba (1962) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีทั้งหมด 7 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การวินิจฉัยความต้องการ
- 2) การกำหนดจุดประสงค์
- 3) การคัดเลือกเนื้อหาสาระ
- 4) การจัดเนื้อหาสาระ
- 5) การคัดเลือกประสบการณ์
- 6) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ
- 7) การกำหนดสิ่งที่จะประเมินและวิธีประเมินผล

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ 4) การกำหนดมาตรการ

วัดและประเมินผล 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) การประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 7) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรประกอบไปด้วย 6 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียน สังคม และปรัชญาการศึกษา

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคม ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและปัญหาของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้

สมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวถึงข้อมูลที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา การเลือกเนื้อหาสาระ ประสบการณ์ในการเรียน สามารถได้มาจาก 6 แหล่งด้วยกัน ได้แก่ ข้อมูลทางด้านปรัชญา ข้อมูลที่ได้จากนักวิชาการ ข้อมูลที่ได้จากจิตวิทยา การเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสังคมของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเทคโนโลยี

2. การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร

จุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดทิศทางให้แก่หลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้น ในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร จะต้องมีการกำหนดแนวทางดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
2. ต้องมีความสำคัญหรือคุณค่าต่อผู้เรียน
3. ต้องใช้ภาษาที่ชัดเจน
4. ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสติปัญญา ทักษะ และเจตคติ
5. ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง

6. ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

3. การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2537) ได้สรุปหลักเกณฑ์การกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. มีความสำคัญต่อการเรียนรู้
2. มีความเชื่อถือได้
3. มีความน่าสนใจ
4. เป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้
5. เป็นสิ่งที่ประโยชน์แก่ผู้เรียน
6. เป็นสิ่งที่สามารถจัดให้กับผู้เรียนได้

ธำรง บัวศรี (2542) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกการกำหนดเนื้อหาสาระและประสบการณ์การเรียนรู้เอาไว้ดังนี้

1. มีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. สอดคล้องกับวุฒิภาวะและประสบการณ์ของผู้เรียน
3. มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษานั้น
4. ควรสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. ควรมีความต่อเนื่องกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ของผู้เรียน
6. สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็ว
7. สามารถจัดให้กับผู้เรียนได้ (ดูความพร้อมของโรงเรียน เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เวลา และบุคคล)
8. ควรเรียงลำดับให้เหมาะสมโดยเริ่มจากง่ายไปหายาก

4. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนี้

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบไปด้วย กิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนต่อการใช้หลักสูตร และการเรียนการสอนของครู

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่าเป็นการนำหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติหรือไปสู่การเรียนการสอน การนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้อง ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ หลายประเภท ซึ่งการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้อง ประกอบไปด้วยงาน 3 งาน คือ

1. งานบริหารและบริการหลักสูตร ประกอบด้วย

- 1.1 งานเตรียมบุคลากร
- 1.2 งานจัดครูเข้าสอนตามหลักสูตร
- 1.3 การบริหารและบริการวัสดุหลักสูตร
- 1.4 การบริหารหลักสูตรภายในโรงเรียน

2. งานดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกอบด้วย

- 2.1 การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น
- 2.2 การจัดทำแผนการสอน
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3. งานสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย

- 3.1 การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร
- 3.2 การจัดตั้งศูนย์วิชาการเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร

ฉำรง บัวศรี (2542) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่าควรมีลักษณะดังนี้

1. การเตรียมการและการบริหารหลักสูตร

- 1.1 การวางแผนนำหลักสูตรใหม่เข้าแทนที่หลักสูตรเดิม
- 1.2 การเตรียมการก่อนนำหลักสูตรไปใช้
- 1.3 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร
- 1.4 การเตรียมบุคลากร

1.5 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือเครื่องใช้ และอาคารสถานที่

1.6 การเตรียมระบบการบริหารของสถานศึกษา

1.7 การเตรียมงบประมาณค่าใช้จ่าย

1.8 การเตรียมปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู

1.9 การเตรียมชุมชนและสังคม

2. การตรวจสอบความพร้อม

2.1 การประเมินผลหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้

2.2 การประเมินผลความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอน และชุมชน

2.3 การประเมินผลโครงการที่สนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้

3. การบริหารงานการใช้หลักสูตร

3.1 การสนับสนุนการใช้หลักสูตร

3.2 การกำกับดูแลเพื่อควบคุมคุณภาพของหลักสูตร

5. การประเมินหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวถึงการประเมินหลักสูตรว่า เป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อนำมาพิจารณาร่วมกัน และสรุปคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาว่ามีคุณภาพมากน้อยเพียงใด หรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไป ควรยกเลิกการใช้หลักสูตรบางส่วน หรือยกเลิกการใช้หลักสูตรทั้งหมด

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตร ว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่าสิ่งที่ต้องประเมินในหลักสูตรประกอบด้วย

1. เอกสารหลักสูตร
2. การใช้หลักสูตร
3. ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร
4. ระบบหลักสูตร

6. การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากได้ผ่านกระบวนการประเมินผลหลักสูตรแล้ว ซึ่งเมื่อมีการใช้หลักสูตรไประยะหนึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและสังคม จนทำให้หลักสูตรขาดความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

จากแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นว่า กระบวนการพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วการพัฒนาหลักสูตรจะต้องใช้เวลาเป็นปีขึ้นไป ในการเตรียมการ และการดำเนินงานจำเป็นต้องใช้กำลังคนและงบประมาณมากพอสมควร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่ดีมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไป

3. การนำหลักสูตรไปใช้

การนำหลักสูตรไปใช้นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ หลักสูตรจะประสบความสำเร็จมากเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร เพราะถึงแม้ว่าหลักสูตรจะออกแบบมาได้ดีเพียงใดก็ตาม หากมีการนำเอาไปใช้อย่างขาดประสิทธิภาพ หลักสูตรนั้นก็ไม่น่าจะประสบผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเอาไว้ ธำรง บัวศรี (2542) ได้ให้ความหมายของการใช้หลักสูตรไว้ว่าเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับสอนเป็นประจำทุกวัน อีกทั้งสมิทร คุณานุกร

(2523) ได้กล่าวว่าการใช้หลักสูตรประกอบไปด้วยกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และการสอนของครู ซึ่งคล้ายกับการนำหลักสูตรไปใช้ของ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า มีงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ 2 งาน คือ งานบริหารหลักสูตร และงานสอน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1 งานบริหารหลักสูตร

3.1.1 การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ

สุมิตร คุณานุกร (2523) ได้กล่าวไว้ว่า การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน หมายถึง การตีความหมายจุดหมายและกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรซึ่งครูเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้จะต้องนำเอาความมุ่งหมายของหลักสูตรไปตีความหมายให้ออกมาในรูปของเอกสารที่เรียกว่า ประมวลการสอน โครงการสอน หรือแผนการสอน

3.1.2 การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน

สังัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงงานเตรียมบุคลากรว่าเป็นงานที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะนำหลักสูตรใดไปใช้ควรจะได้มีการให้ความรู้หรือชี้แจงให้ผู้ที่จะใช้หลักสูตรมีความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้น

การเตรียมบุคลากรเพื่อใช้หลักสูตรใหม่อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี เช่น อาจใช้วิธีการประชุมชี้แจง การอบรม การประชุมสัมมนา การเผยแพร่ทางเอกสารและสื่อมวลชนต่าง ๆ ถ้าหากหลักสูตรที่ได้จัดทำขึ้นจะถูกนำไปใช้กับกลุ่มประชากรอย่างกว้างขวาง การเตรียมบุคลากรก็ควรจะได้ดำเนินการในหลาย ๆ รูปแบบเพื่อจะให้การกระจายข้อมูลเป็นไปอย่างกว้างขวางและถึงกลุ่มผู้ใช้โดยทั่วถึงกัน

ถ้าหากจะมองงานเตรียมบุคลากรในหน่วยงานส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรก็จะพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมครูโดยการส่งครูเข้ารับการฝึกอบรมซึ่งจัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ และบางครั้งโรงเรียนอาจจะจัดให้มีการประชุมหรือฝึกอบรม

ภายในกลุ่มโรงเรียนหรือโรงเรียนของตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความเข้าใจในหลักสูตรและสามารถดำเนินการใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง

ธำรง บัวศรี (2542) ได้กล่าวถึงการเตรียมบุคลากรเพื่อนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีด้วยกันหลายวิธี คือ

1. จัดประชุมชี้แจง อบรมสัมมนา หรือประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่องหลักสูตร แผนการสอน กิจกรรมที่ใช้ในการสอนแต่ละระดับให้เป็นที่เข้าใจ
2. จัดให้มีการสาธิตการสอน จัดทำอุปกรณ์การสอน จัดทำตารางสอนร่วมกัน ผลัดเปลี่ยนกันดูการสอน สาธิต ให้ข้อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้แต่ละคนได้ปรับปรุงการสอนของตน
3. จัดศึกษาดูงานนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ครูมีประสบการณ์มากขึ้น จากการศึกษาดูงานในด้านต่าง ๆ จากโรงเรียนอื่น
4. จัดเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงานให้เพียงพอ เพื่อครูจะได้ศึกษาเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญ และความสามารถของตน
5. รวบรวมอุปกรณ์และแหล่งทรัพยากร ตลอดจนวิทยากรที่สามารถจะส่งเสริมการเรียนรู้ได้

3.1.3 การจัดครูเข้าสอน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวไว้ว่า การเลือกและจัดครูเข้าสอนควรกระทำด้วยความรอบคอบอย่างมาก เพราะครูเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก เพื่อเตรียมเด็กให้สามารถดำรงชีวิต ต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคมได้ ดังนั้นครูแต่ละคนจะมีบทบาทอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก และหลักสูตรจะบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ขึ้นอยู่ที่ครูเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเมื่อใดการบริหารหลักสูตรมองข้ามจุดนี้ไป การพัฒนาหลักสูตรและการสอนก็จะพัฒนาไปได้เพียงครั้งเดียว ไม่สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้

3.1.4 การจัดตารางสอน

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) ได้ให้ความหมายของการจัดตารางสอนว่า คือ การกำหนดวิชาและเวลาที่จะใช้เรียนโดยละเอียดประจำวันตลอดสัปดาห์

สมิตตรา รั้งษีสมบัตินิ (2541) ได้สรุปหลักของการจัดตารางสอนว่าจะต้องคำนึงถึง การเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ในการใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับความยากง่ายของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ช่วงการเรียนรู้จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ควรเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน รวมถึงอัตราเวลาเรียนในแต่ละภาคเรียน ตลอดจนชั่วโมงสอนของครู สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องจัดให้เกิดความสมดุลและเหมาะสม

3.1.5 การจัดแผนการเรียน

การจัดแผนการเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่งในการที่จะนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนจัดการเรียนรู้เป็นการเตรียมการสอนวิชาใดวิชาหนึ่งล่วงหน้า โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเอกสารหลักสูตรต่าง ๆ แล้วนำมาสร้างเป็นกำหนดการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้

ในการจัดทำแผนการเรียนที่ดีนั้น บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527) ได้กล่าวว่าควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร โดยเริ่มจากหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร และรายละเอียดของหลักสูตรในกลุ่มวิชา โดยทำความเข้าใจในสิ่งที่จะต้องสอน เพื่อจะได้พบขอบข่ายของกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูจะต้องจัดให้นักเรียน

2. ศึกษาเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ตลอดจนสื่อการสอน เพราะเอกสารเหล่านี้มีความสมบูรณ์กว่าตัวหลักสูตร ครูจะต้องศึกษาเอกสารเหล่านี้ให้เข้าใจ เพื่อที่จะวางแผนการเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

3. ศึกษาวิธีวัดและการประเมินผลการเรียนตลอดจนการใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ ตามหลักสูตร ทำความเข้าใจอย่างละเอียด เพื่อสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

3.1.6 การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

ธำรง บัวศรี (2542) ได้ให้ความหมายของวัสดุหลักสูตรว่า เป็นสิ่งที่ผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรได้จัดทำ หรือจัดหา มาเพื่อช่วยให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. สื่อประเภทวัสดุซึ่งสิ้นเปลืองได้ ได้แก่ สิ่งพิมพ์ เช่น คู่มือหลักสูตร คำแนะนำในการสอน คู่มือประเมินผลการเรียนรู้ วัสดุหลักสูตร นอกจากนี้อาจเป็นในรูปแบบของแผ่นภาพ แผนภูมิ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกเสียงและภาพ สไลด์ และภาพยนตร์
2. สื่อประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สิ่งช่วยสอนที่เป็นเครื่องมือ เช่น กระดานดำ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องรับโทรทัศน์ สื่อมวลชน หอสมุด และอื่น ๆ ที่ใช้เป็นสื่อกลางให้ผู้สอนสามารถส่ง รับ หรือถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. สื่อการสอนประเภทกระบวนการเรียนและวิธีการที่จัดให้ สื่อการสอนไม่ว่าจะอยู่ในประเภทใด สื่อการสอนนั้น ๆ จะต้องมีจุดประสงค์อย่างเดียวกัน คือ ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการใช้หลักสูตรดีขึ้น ซึ่งผู้ใช้สื่อการเรียนการสอนจะบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับทางเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องกับเวลาและสถานที่ด้วย

3.1.7 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525) ได้กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่า หน่วยงานที่ทำหน้าที่พัฒนาหลักสูตรและหน่วยงานผู้ใช้หลักสูตรเป็นผู้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริหารห้องสอนวิชาเฉพาะ บริการเกี่ยวกับหอสมุด สื่อการเรียนการสอน บริการเกี่ยวกับเครื่องมือในการวัดและประเมินผลและการบริการแนะแนว เป็นต้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพยายามจัดทำหรือจัดหาแหล่งวิชาการต่าง ๆ ซึ่งจะเกิดประโยชน์และสะดวกแก่การใช้หลักสูตร แหล่งวิชาการนี้ควรจะรวมถึงการให้ประโยชน์จากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกโรงเรียนด้วย

3.1.8 การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่าการนิเทศการใช้หลักสูตร หรือการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงหลักสำคัญของการนิเทศ คือ การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ ไม่ใช่เป็นการคอยตรวจสอบเพื่อจับผิดแต่ประการใด

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536) ได้เสนอวิธีการนิเทศการสอนในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้ทราบปรัชญา วัตถุประสงค์ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน สภาพของชุมชน ระเบียบข้อบังคับ สวัสดิการ และกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. จัดให้มีการบริการทางด้านการสอน เช่น แนะนำให้ใช้หรือผลิตทัศนูปกรณ์ เป็นต้น
3. จัดให้ครูใหม่สังเกตการสอนของครูที่มีประสบการณ์การสอนนาน และมีความเชี่ยวชาญในการสอน
4. ให้ครูได้เยี่ยมชมดูการสอนและการดำเนินงานของโรงเรียนอื่นที่อยู่ข้างเคียงหรือต่างจังหวัด หากมีงบประมาณเพียงพอ
5. ให้ครูได้เยี่ยมชมการสอนของครูในระดับชั้นอื่น ๆ ไม่ว่าจะในระดับเดียวกันหรือต่างระดับกัน
6. เปิดโอกาสให้ครูได้ดูการสาธิตการสอนจากผู้เชี่ยวชาญหรือจากครูด้วยกัน
7. ให้โรงเรียนใช้ประโยชน์ในการมีกลุ่มโรงเรียน โดยร่วมมือและช่วยเหลือกันทางด้านวิชาการ
8. จัดให้มีสัมมนาความก้าวหน้าทางวิชาการ อาจจะให้ครูหรือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกมาบรรยายในหัวข้อเรื่องที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการหรือสนใจ
9. จัดให้มีกลุ่มอภิปรายย่อย ๆ ตามความสนใจของครู
10. จัดให้มีการประชุมอบรมในระหว่างฤดูร้อนหรือส่งครูไปร่วมรับการอบรม
11. รับวารสารทางวิชาการต่าง ๆ ไว้ให้ครูได้ศึกษา และแนะนำครูให้เข้าเป็นสมาชิกสมาคมทางวิชาการ
12. ให้คำปรึกษาหรือทางด้านส่วนตัวและด้านวิชาการแก่ครู

13. สนับสนุนให้ครูไปศึกษาเพิ่มเติม หรือนำครูไปทัศนศึกษาในสถานที่ที่จะให้ความรู้ทางวิชาการเพิ่มขึ้น

14. สร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นในหมู่ครู เช่น จัดเที่ยงวันสนทนาหรือส่งเสริมให้ครูเขียนบทความทางวิชาการลงในหนังสือวารสารต่าง ๆ

15. จัดรายการเล่าสู่กันฟังหรือเขียนสู่กันอ่าน โดยกำหนดให้ครูแบ่งกันอ่านหนังสือที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการ แล้วแบ่งปันกันโดยการพูดคุยหรือเขียนสรุปย่อให้ครูอื่น ๆ อ่าน

บรรดล สุขปิติ (2524) ได้กล่าวถึงการประเมินผลทางการศึกษาว่า การประเมินทางการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจลงสรุปคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่เจริญก้าวหน้าในตัวนักเรียนว่า มีคุณค่าเพียงพอหรือไม่ หรือมีคุณภาพดีระดับใด ทั้งนี้ย่อมอาศัยเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งเป็นหลักในการเปรียบเทียบ

Stake (อ้างถึงใน สมบูรณ์ ดันยะ, 2545) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการประเมินทางการศึกษาไว้ 3 ด้านด้วยกัน ได้แก่

1. สภาพนำ (Antecedence) หรือสิ่งที่มีมาก่อน หมายถึงสภาพใด ๆ ก็ตามที่มีอยู่แล้วก่อนที่จะมีกระบวนการเรียนการสอนหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสภาพนั้น ๆ อาจจะมีส่วนสัมพันธ์กับผลผลิตที่เกิดขึ้นก็ได้ โดยอาจจำแนกเป็นประเด็นย่อย ๆ ได้ดังนี้

1.1 สถานภาพของตัวนักเรียน ได้แก่ ความสนใจ ความถนัด ประสบการณ์ และความรู้ดั้งเดิม ความตั้งใจที่จะเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 สถานภาพของตัวครู ได้แก่ บุคลิกภาพ คุณวุฒิ ประสบการณ์ แรงจูงใจ ในการสอน เจตคติต่อการสอน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

1.3 เนื้อหาวิชา ได้แก่ เนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้ให้เป็นสื่อในการชักนำให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งอาจพิจารณาในแง่ของความสอดคล้องกับท้องถิ่น ความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน เป็นต้น

1.4 วัสดุ อุปกรณ์ ได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่มีอยู่

1.5 สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ได้แก่ ขนาด ที่ตั้ง บริเวณ สถานที่ ความสะอาด ความสวยงาม เป็นต้น

1.6 การบริหาร ได้แก่ กระบวนการในการดำเนินการจัดการในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารบุคลากร การวางแผนงาน โครงการปฏิบัติงาน เป็นต้น

1.7 ความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การให้บริการและความร่วมมือแก่ชุมชน การได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากชุมชน ความสัมพันธ์กับศิษย์เก่า ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง เป็นต้น

2. กระบวนการปฏิบัติ (Transactions) หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรม ทุกชนิดที่จัดให้มีขึ้น เพื่อให้เกิดผลผลิตตามที่ต้องการ ซึ่งหมายความรวมถึงการปะทะสัมพันธ์กัน ระหว่างนักเรียนกับครู นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับสื่อการเรียนการสอน ครูกับผู้ปกครอง บรรยายากาศ ระยะเวลาที่ใช้ การเรียงลำดับกิจกรรมต่าง ๆ และกิจกรรมการเรียนการสอนทุกชนิดที่จัดขึ้น

3. ผลผลิต (Outcomes) ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษา ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติและทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน อันเป็นผลเนื่องมาจากการมีประสบการณ์ทางการศึกษา นอกจากนั้นยังรวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับตัวครู โรงเรียน และชุมชนอีกด้วย

3.1.9 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537) กล่าวว่า การใช้หลักสูตรใหม่จะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การประชาสัมพันธ์หลักสูตรส่วนหนึ่งด้วย การเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การยอมรับหลักสูตรใหม่นั้นจะต้องทำการประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ สื่อที่ใช้ในการแนะนำหลักสูตรมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายของการใช้หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารแผ่นพิมพ์ สิ่งเหล่านี้สามารถใช้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรโดยทั่วไป ส่วนคณะครูนั้นควรจะได้รับ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และผู้ปกครองนั้นควรจัดให้มีการประชุมชี้แจง เป็นต้น

จากแนวคิดของนักวิชาการข้างต้น สรุปได้ว่า งานบริหารหลักสูตร เป็นงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรต้องตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นในการวางแผนงานบริหารหลักสูตรที่ดี เพื่อที่จะสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ 2) การเตรียมบุคลากรในโรงเรียน 3) การจัดครูเข้าสอน 4) การจัดตารางสอน 5) การจัดแผนการเรียน 6) การจัดบริการวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน 7) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร 8) การนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 9) การประชาสัมพันธ์หลักสูตรแก่ผู้ปกครองและชุมชน

3.2 งานสอน

3.2.1 การทำความเข้าใจหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

Beauchamp (1981) ได้ตั้งทฤษฎีว่าอาณาเขตที่เหมาะสมของหลักสูตรนั้นจะอยู่ที่โรงเรียนแต่ละแห่ง การที่กล่าวว่าโรงเรียนแต่ละแห่งเป็นอาณาเขตที่เหมาะสมของหลักสูตรนั้นก็เนื่องจากชุมชนแต่ละแห่งมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้โดยสะดวกอีกด้วย

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า ในการดำเนินการเรียนการสอนตามหลักสูตร ควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น เนื่องจากหลักสูตรที่ยกร่างขึ้นมาเพื่อใช้กับประชากรโดยส่วนรวม มักไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้น เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในท้องถิ่นและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ควรมีการปรับหลักสูตรกลางให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่ใช้หลักสูตรนั้น ๆ โดยอาจจะทำการปรับหลักสูตรอย่างเป็นทางการและมีกฎเกณฑ์ ซึ่งทำโดยคณะกรรมการ หรืออาจทำโดยครูผู้สอนแต่ละคนก็ได้

3.2.2 การวางแผนการสอน

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) กล่าวว่า ในการดำเนินงานใด ๆ ก็ตาม ถ้าต้องการให้งานนั้น ๆ บรรลุถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ดำเนินการจะต้องมีการคิดวางแผนว่าจะทำ

กิจกรรมอะไรก่อนหลัง เพื่อจะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องตรงตามเป้าหมาย ยิ่งถ้ามีการเขียนแผนที่วางไว้ เป็นลายลักษณ์อักษร ก็จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปฏิบัติและประเมินแผนหรือ กิจกรรมได้ดียิ่งขึ้น การนำหลักสูตรไปสู่แผนการสอนก็เช่นเดียวกัน หากมีการวางแผนการสอน ล่วงหน้าอย่างดี ก็จะช่วยให้อุสสอนดีขึ้น และมีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น เพราะการวางแผน เตรียมการล่วงหน้าจะช่วยให้ครูมีเวลาและโอกาสคิดถึงจุดประสงค์ของบทเรียน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเร็วขึ้น มีการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตรงกับจุดประสงค์ รวมทั้งยังช่วยให้การสอนของครูมีความสัมพันธ์ ต่อเนื่องกัน เพราะครูสามารถทราบจากแผนการสอนว่าผู้เรียนได้เรียนอะไรไปแล้วบ้าง จะสอน อะไรต่อไป รวมทั้งปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสอนครั้งต่อไป

3.2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

สมน อมรวิวัฒน์ (2526) กล่าวถึง กิจกรรมการเรียนการสอนว่าถือเป็นหัวใจสำคัญ ของการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งได้สรุปลักษณะของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาความเจริญทุกด้านให้แก่นักเรียน
2. ควรเร้าให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียน
3. ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
4. ควรฝึกวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองให้แก่นักเรียน
5. ควรมีบรรยากาศที่รื่นรมย์ สนุกสนาน และเป็นกันเอง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นนำ เพื่อเตรียมให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ต้องการที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ โดย เนื้อหาการเตรียมจะเชื่อมโยงไปสู่สาระสำคัญของบทเรียน จะเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ใช้เวลาสั้น ๆ เมื่อนักเรียนสนใจ สนุกสนาน พร้อมที่จะเรียนก็จะเข้าสู่ขั้นสอน
2. ขั้นสอน เป็นขั้นการจัดกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ เปลี่ยนไปตาม สถานการณ์และความสนใจของนักเรียน ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการฝึกกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งเป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

3. ขั้นสรุป เป็นขั้นสุดท้ายของกิจกรรม เพื่อสรุปความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนที่ได้รับมาตั้งแต่ต้น

นอกจากนี้ สุมิตร คุณานุกร (2523) ยังได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งคล้ายคลึงกับ สงัด อุทรานันท์ (2532) คือ

1. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอน
2. ก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้เรียน
3. อยู่ในขอบเขตความสามารถทางด้านร่างกายของผู้เรียนที่จะปฏิบัติได้
4. ควรส่งเสริมจุดมุ่งหมายในการสอนหลาย ๆ ด้าน
5. สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ทุกครั้งที่ครูจะวางแผนการสอน ควรตั้งคำถาม 5 ประการ คือ

1. สอนอะไร (เรื่องความคิดรวบยอด)
2. สอนทำไม (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. สอนเรื่องอะไร (เนื้อหาสาระ)
4. สอนอย่างไร (กิจกรรมการเรียนการสอน)
5. วัดผลและประเมินผลอย่างไร (ประเมินผล)

สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตร สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคาบเวลาแล้ว ครูผู้สอนควรได้จัดกิจกรรม เสริมหลักสูตรให้นักเรียนได้เพิ่มพูนความรู้ตามความสนใจด้วย กิจกรรมเสริมหลักสูตรควรจัดขึ้นโดยให้นักเรียนแต่ละคนมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ตามความสนใจของแต่ละบุคคล ซึ่งในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่นำความรู้ทางวัฒนธรรมภาษาไปผสมผสาน แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ

1. กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ตรง ได้แก่ การเชิญเจ้าของภาษามาสนทนาด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรม การมีเพื่อนทางจดหมาย เป็นต้น ซึ่งจะมีประโยชน์มากที่สุด ในการมีโอกาสได้ใช้ภาษากับเจ้าของภาษา

2. กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์รอง ซึ่งจัดได้ง่ายกว่ากิจกรรมประเภทแรก ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร การจัดมุมภาษาในห้องเรียน การฟังเทป การชมวีดิทัศน์ การชมภาพยนตร์ การอ่านหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร เป็นต้น

3.2.4 การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน

อึ้ง บั้วศรี (2542) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและจำเป็นในการจัดการเรียนการสอน เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนได้ชัดเจนขึ้น และยังเป็นสิ่งที่สร้างความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และยังได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ต้องตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้
2. ต้องเหมาะสมกับวัยและพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน
3. ต้องเหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน
4. ต้องเหมาะสมทั้งในด้านค่าใช้จ่ายและการปฏิบัติ
5. ต้องหาได้ง่ายในท้องถิ่น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535) กล่าวถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนว่า สื่อการเรียนการสอนมีมากมาย เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะวิชาที่สอน เป็นวิชาทฤษฎีหรือปฏิบัติการ ใช้สื่อชนิดใดจึงจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในบทเรียนมากยิ่งขึ้น และคุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ การเลือกให้เหมาะกับผู้สูงอายุ ระดับสติปัญญา ระดับชั้น จำนวนนักเรียน เวลาที่เรียน และลักษณะของห้องเรียน หรือถ้านักเรียนในชั้นมีบทบาทในการเรียนการสอนมาก สามารถรับประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วยตัวเอง ครูสามารถใช้สื่อในลักษณะสื่อประสม โดยอาศัยหลักการจัดระบบนำเอาสื่อการสอนหลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กัน และเป็นสื่อที่มีคุณค่าส่งเสริมซึ่งกันและกัน สื่อการสอนอย่างหนึ่งอาจใช้เพื่อสร้างความสนใจ ในขณะที่อีกอย่างหนึ่งใช้เพื่ออธิบายข้อเท็จจริงของเนื้อหา และอีกอย่างอาจใช้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้ง

3.2.5 การจัดสอนซ่อมเสริม

จำนง พรายแย้มแข (2531) ได้แบ่งวิธีการสอนซ่อมเสริมเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. พบข้อบกพร่องจากการสังเกตเห็นพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของนักเรียนในทันทีทันใดทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นการประเมินสถานการณ์ให้เกี่ยวโยงสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนการสอนโดยฉับพลัน ซึ่งตามหน้าที่และความรับผิดชอบแล้ว ครูจะ

ละเลยวางเฉยเสียไม่ได้ ต้องฉวยโอกาสซ่อมและเสริมอย่างมีจังหวะ ให้ผสมกลมกลืนกับกระบวนการเรียนการสอน

2. พบข้อบกพร่องจากการวิเคราะห์ผลการประเมินที่ปรากฏอยู่ในแบบประเมินผล ทั้งแบบสำรวจรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพ และแบบทดสอบ ซึ่งถ้าครูผู้สอนยอมสละเวลาสักเล็กน้อยเพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลการประเมินในแต่ละครั้ง นำมาพิจารณาอย่างรอบคอบและด้วยใจเป็นกลาง แล้วจึงดำเนินการวางแผนในการซ่อมเสริมให้ถูกต้อง ก็จะช่วยให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิติมา ปรีดีติติก (2532) แบ่งการจัดสอนซ่อมเสริมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การจัดสอนซ่อมเสริมเด็กที่เรียนอ่อน ครูควรศึกษาสาเหตุของการเรียนอ่อนของเด็กแต่ละคน รวมทั้งวิชาที่เรียนอ่อน เพื่อหาทางแก้ไขได้ถูกต้อง ในการแก้ปัญหาหรือหาสาเหตุของการเรียนอ่อนนั้น ครูควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง การสอนซ่อมเสริมเพื่อจะให้ได้ผล ครูควรจัดสอนซ่อมเสริมที่ละวิชา ใช้เวลาสั้น ๆ แบบฝึกหัดที่จะให้เด็กทำต้องมีความยากง่ายพอเหมาะกับความสามารถของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้ประสบผลสำเร็จในการเรียนและมีกำลังใจในการเรียนต่อไป หลังจากการเรียนซ่อมเสริมแล้ว ครูจะต้องติดตามผลการเรียนของนักเรียนอย่างใกล้ชิด

2. การจัดสอนซ่อมเสริมเด็กที่เรียนดีให้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ ครูควรใช้สื่อการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้มากที่สุด เช่น บัตรงาน หนังสืออ่านประกอบ เป็นต้น โดยไม่ควรกำหนดเนื้อหาที่จะสอน ระยะเวลาการสอนตายตัว แต่ขึ้นอยู่กับเนื้อหาวิชาที่เด็กสนใจและมีความถนัด

3.2.6 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2537) ให้ทัศนะของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ว่า สำหรับการเรียนการสอนภาษานั้น การวัดและประเมินผลถือว่าเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง จึงต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ทางการเรียนการสอน ดังนั้น ถ้าจุดประสงค์ของการเรียนการสอนภาษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การประเมินก็ย่อมมุ่งวัดผลและประเมินผลความสามารถในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของผู้เรียนด้วย

ฉำรง บัวศรี (2542) ได้จัดเครื่องมือวัดและประเมินผลไว้ดังนี้

1. ประเภทที่ใช้เทคนิคการทดสอบ ได้แก่ การทดสอบผลสัมฤทธิ์ การทดสอบเพื่อวินิจฉัยสถานภาพ การทดสอบเชาวน์ปัญญา การทดสอบสมรรถวิสัยหรือความถนัด
2. ประเภทที่ใช้เทคนิคการสังเกตพิจารณา ได้แก่ การทดสอบมาตรฐานค่า การทดสอบด้วยบันทึกเรื่องราว การทดสอบด้วยการตรวจสอบรายการ การทดสอบด้วยเทคนิคสังคมสัมพันธ์
3. ประเภทที่ใช้เทคนิคการรายงาน ได้แก่ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม

จากแนวคิดนักวิชาการข้างต้น พอจะสรุปได้ว่างานสอนถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีการปฏิบัติดังต่อไปนี้ 1) การทำความเข้าใจหลักสูตรแม่บทและปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น 2) การวางแผนการสอน 3) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร 4) การพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอน 5) การจัดสอนซ่อมเสริม และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

4. บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้

การใช้หลักสูตรจะประกอบไปด้วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายด้วยกัน

1. ศิษยานุเทศ์และผู้ทรงคุณวุฒิ

สังัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงบทบาทของศิษยานุเทศ์และผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีหน้าที่ในการสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

- 1.1 ช่วยบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้หลักสูตร และดำเนินการเรียนการสอนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร
- 1.2 ทำการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในหน่วยงานที่ใช้หลักสูตร
- 1.3 ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยการให้บริการวัสดุหลักสูตร และให้กำลังใจแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้

2. ผู้บริหารสถานศึกษา

วิชัย ราชบุรีศิริ (2522) ได้สรุปถึงหน้าที่ของผู้บริหารเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ว่าต้องมีหน้าที่ คือ

2.1 กำหนดนโยบายและประสานงานในการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนและระหว่างกลุ่มโรงเรียน

2.2 การบริหารวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนจะมีส่วนส่งเสริมแนะนำในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านวิชาการที่จะช่วยให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล

2.3 การบริหารบุคลากร ผู้บริหารมีส่วนในการคัดเลือกและจัดหางานบุคลากรให้สอนตามความสามารถ ความถนัด และส่งเสริมการศึกษาต่อ การอบรมหรือการประชุมทางวิชาการต่าง ๆ ให้บุคลากรมีความเข้าใจในการใช้หลักสูตรในการสอน

2.4 การบริหารธุรการและการเงิน โดยอำนวยความสะดวกและจัดสรรงบประมาณให้หน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างเหมาะสม

2.5 บริการอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การสอนให้มีความพร้อมในการอำนวยความสะดวกแก่การดำเนินงานตามหลักสูตร

3. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ว่า จะต้องดำเนินการสนับสนุนทรัพยากรในการใช้หลักสูตร โดยการศึกษารายละเอียด ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร จัดทำวัสดุหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน พร้อมทั้งให้บริการแก่ครูดำเนินการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ และทำการประสานงานการใช้หลักสูตรกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ครูผู้สอน

วิชัย ราชบุรีศิริ (2522) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

4.1 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจน ตั้งแต่จุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างตัวหลักสูตรกับเอกสารหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4.2 ศึกษาเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร

- 4.3 ใฝ่ใจแสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ
- 4.4 เตรียมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรโดยพยายามใช้แผนการสอนและคู่มือครูให้เป็นประโยชน์
- 4.5 ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย
- 4.6 พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนการสอน
- 4.7 พยายามแสวงหาจัดทำและเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์
- 4.8 พยายามใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียนหรือในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
- 4.9 พยายามใกล้ชิดสนิทสนมกับนักเรียน เพื่อจะได้ทราบถึงพื้นฐาน ความสนใจ ความถนัด และปัญหาของเด็กแต่ละคน อันจะเป็นประโยชน์ในการสอน อบรม แนะนำ และ ประเมินผล

กล่าวโดยสรุปคือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้การใช้หลักสูตรนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีบทบาทดังต่อไปนี้

1. ศึกษานิเทศก์มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการใช้หลักสูตร และทำกรณีศึกษาติดตามการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร
2. ผู้บริหารมีบทบาทในการวางแผนบริหารงานด้านต่าง ๆ ให้สำเร็จ ตลอดจนมีการบำรุงขวัญและให้กำลังใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรส่วนอื่น ทั้งยังกระตุ้นส่งเสริมให้ครูใช้หลักสูตรได้อย่างถูกต้อง
3. ครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้มีบทบาทในการให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ให้ความสนใจในหลักสูตรที่ตนเองรับผิดชอบ ประสานงานกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และดำเนินการนิเทศติดตามผลเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาครูผู้สอน
4. ครูผู้สอนมีบทบาทในการศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจน มีการเตรียมการสอนและจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

5. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้กล่าวถึง หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ดังต่อไปนี้

หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. เพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
3. เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ยืดหยุ่นทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะ และศักยภาพในการจัดการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีคิด วิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2. สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการการเรียนรู้ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

2.1 ภาษาไทย

2.2 คณิตศาสตร์

2.3 วิทยาศาสตร์

2.4 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.5 สุขศึกษา และพลศึกษา

2.6 ศิลปะ

2.7 การงานอาชีพ และเทคโนโลยี

2.8 ภาษาต่างประเทศ

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม เพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน

4. มาตรฐานการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม ที่เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้เป็นจุดหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ มาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

5. เวลาเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 - 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 - 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าปีละ 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 6 ชั่วโมง

การจัดหลักสูตรและเวลาเรียน ดำเนินการดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3 และปีที่ 4 – 6 การศึกษาระดับนี้เป็น ช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ หลักสูตรที่จัดขึ้นมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิด วิเคราะห์ การติดต่อสื่อสาร และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ เน้นการบูรณาการอย่างสมดุลทั้งในด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละ ประมาณ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้ และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถ เสริมสร้างสุขภาพส่วนตนและชุมชน มีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการ ประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ จัดเวลาเรียนเป็นรายปี โดยมีเวลาเรียนวันละประมาณ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะเฉพาะด้าน มุ่งปลูกฝังความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิทยาการและเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาและการประกอบอาชีพ

มุ่งมั่นพัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำและให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ ลักษณะหลักสูตรในช่วงชั้นนี้จัดเป็นหน่วยกิต เพื่อให้มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความสามารถ ความถนัดความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ จัดเวลาเรียนเป็นรายภาค โดยใช้เกณฑ์ 40 ชั่วโมงต่อภาคเรียน มีค่านำหนักวิชา 1 หน่วยกิต และมีเวลาเรียนประมาณวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดคุณภาพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดไว้เฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับพื้นฐานในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพ สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามความรู้ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

กลุ่มภาษาไทยมี 5 สาระ 6 มาตรฐาน

กลุ่มคณิตศาสตร์มี 6 สาระ 19 มาตรฐาน

กลุ่มวิทยาศาสตร์มี 8 สาระ 13 มาตรฐาน

กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมี 5 สาระ 12 มาตรฐาน

กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษามี 5 สาระ 6 มาตรฐาน

กลุ่มศิลปะมี 3 สาระ 6 มาตรฐาน

กลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยีมี 5 สาระ 6 มาตรฐาน

และกลุ่มภาษาต่างประเทศมี 4 สาระ 8 มาตรฐาน

การจัดการเรียนรู้ มีดังนี้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการ และวิธีที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้นควรใช้รูปแบบ วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกัน หรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการสามารถจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว การบูรณาการแบบคู่ขนาน การบูรณาการแบบสหวิทยาการ และการบูรณาการแบบโครงการ

แนวการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น มีดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ต้องสนองตอบต่อความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการเรียนรู้ ทั้งนี้ในแต่ละคาบเวลาเรียนนั้นไม่ควรใช้เวลานานเกินความสนใจของผู้เรียน สถานศึกษาต้องจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกกลุ่มสาระ ในลักษณะบูรณาการที่มีภาษาไทยและคณิตศาสตร์เป็นหลัก เน้นการเรียนรู้ตามสภาพจริง มีความสนุกสนาน ได้ปฏิบัติจริง เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ ทักษะพื้นฐานการติดต่อสื่อสาร ใน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ และพัฒนาลักษณะนิสัยและสุนทรียภาพ

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกับช่วงชั้นที่ 1 แต่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ มุ่งเน้นทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม การสอนแบบบูรณาการ โครงการ การใช้หัวเรื่องในการจัดการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิด การค้นคว้า แสวงหาความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง สามารถสร้างสรรค์ผลงานแล้วนำไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 การจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีหลักการ ทฤษฎีที่ยาก ซับซ้อน อาจคัดแยกเฉพาะ และควรเน้นการจัดการเรียนรู้แบบโครงการมากขึ้น เพื่อ

มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความเข้าใจ รู้จักตนเองในด้านความสามารถ ความถนัด เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ สถานศึกษาต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 การจัดการเรียนรู้เริ่มเน้นเข้าสู่เฉพาะทางมากขึ้น มุ่งเน้นความสามารถ ความคิดระดับสูง ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน ทั้งในด้านอาชีพ การศึกษาเฉพาะทาง ตลอดจนการศึกษาต่อ

สื่อการเรียนรู้ มีดังนี้

สื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่น ๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานควรดำเนินการดังนี้

1. จัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
2. ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน และสำหรับเสริมความรู้ของผู้สอน
4. ศึกษาวิธีเลือกใช้อุปกรณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสม และหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
5. ศึกษาวิธีการวิเคราะห์และประเมินคุณภาพมาตรฐานสื่อการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นเองและที่เลือกนำมาใช้ประกอบการเรียนรู้ โดยมีการวิเคราะห์และประเมินสื่อการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้
6. จัดหาหรือจัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้

7. จัดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาท้องถิ่น ชุมชน และสังคมอื่น

8. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อ และการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีดังนี้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้ อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกันและเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อให้เป็นข้อมูลในการสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน เป็นการประเมินที่มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งทางด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม ค่านิยม อันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือไม่/เพียงใด โดยใช้การวัดที่หลากหลาย โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน

การวัดและประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินผลเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น

การประเมินคุณภาพระดับชาติ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการศึกษาโดยการประเมินผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น คือชั้น ป.3 ป.6 และ ม.3 ม.6

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วงคือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่าจบการศึกษาภาคบังคับ และจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ถือว่าจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้เรียนที่จะจบการศึกษาทุกช่วงชั้นต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นดังนี้

1. ต้องเรียนรู้และผ่านการตัดสินผลตามเกณฑ์ของสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. ต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
3. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด
4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวิณี บุญทา (2545) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรภาษาต่างประเทศที่ 2 (ภาษาจีน) : กรณีศึกษาโรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย พบว่า

การจัดทำหลักสูตร โรงเรียนมีการจัดตั้งโครงการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน โดยมอบให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำหลักสูตร มีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร เน้นการเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารและการประกอบวิชาชีพ กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรม จัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน มีเกณฑ์ในการกำหนดวิธีวัดและประเมินผลทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ครูผู้สอนทำการวัดและประเมินผล โดยเน้นการวัดผลตามสภาพจริง

การใช้หลักสูตร ในด้านการบริหารหลักสูตร มีการจัดเตรียมบุคลากร โดยจัดครูเข้ารับการอบรมและประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดครูเข้าสอนตรงตามวิชาเอก ครูจะมีคาบสอนเฉลี่ยเท่ากัน มีการจัดห้องศูนย์ภาษาจีนและห้องปฏิบัติการทางภาษา งบประมาณที่ได้รับส่วนใหญ่นำมาใช้ใน

การอบรมพัฒนา การจัดทำเอกสารประกอบการเรียนการสอน และเป็นคำตอบแทนครูผู้สอน ได้รับการสนับสนุนด้านสื่อการสอนจากหน่วยงานต่าง ๆ และครูจัดหาสื่อการสอนบางอย่างด้วยตนเอง มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตร โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีประชาสัมพันธ์ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ผู้บริหารนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยนิเทศการสอนในชั้นเรียน ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนครูผู้สอน สื่อการเรียนการสอนที่มีไม่ตรงกับความต้องการของครู ขาดงบประมาณ ขาดความต่อเนื่องในการเรียนการสอน อีกทั้งครูมีภาระงานมากเกินไป ทำให้ไม่มีเวลาจัดทำแผนการสอนได้ครบทุกรายวิชา นักเรียนขาดความต่อเนื่องในการเรียน ในกรณีที่มีครูขาดหรือลางาน

ในด้านการสอน ครูผู้สอนส่วนหนึ่งจัดทำกำหนดการสอน และแผนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายตามประสบการณ์ของครูผู้สอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสัมผัสกับประสบการณ์จริง จัดสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล มีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนที่หลากหลาย ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครูแต่ละคน ปัญหาที่พบคือครูบางคนขาดประสบการณ์และทักษะในการสอน ขาดทักษะในการใช้สื่อการสอน และขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดสอนซ่อมเสริม

กรณีการ สงวนนวน (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ 2 (ภาษาจีน) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารหลักสูตร ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการและหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศไม่ได้ศึกษาวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ไม่ได้เตรียมบุคลากรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียน จัดครูเข้าสอนภาษาจีน โดยการพิจารณาจากความรู้ความสามารถของครู มีการจัดบริการและอำนวยความสะดวกอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสื่อและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และศึกษานิเทศก์กลุ่มภาษาต่างประเทศ นิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรโดยการเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยพิจารณาจากรายงานการประเมินตนเองของครูผู้สอนภาษาจีน ประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยจัดประชุมผู้ปกครอง ด้านปัญหาพบว่า ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศขาดความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรภาษาจีน ขาดความรู้ด้านภาษาจีน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับภาษาจีนขาดความต่อเนื่อง และขาดห้องเรียนภาษาจีน ด้านการสอน ครูผู้สอนทำความเข้าใจในหลักสูตรภาษาจีน โดยศึกษาจากหลักสูตรภาษาจีนที่พัฒนาขึ้นโดยชมรมครูผู้สอนภาษาจีนที่ได้เข้ารับการอบรม สัมมนาครูผู้สอนภาษาจีน ปรับหลักสูตรโดยปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและรายละเอียดของเนื้อหาวิชาภาษาจีน วางแผนการสอนและจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการสอน ตรงกับความสามารถและความถนัดของครู จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวัน พัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาบทเรียนวิชาภาษาจีน วัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยสังเกตการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาภาษาจีนของนักเรียน ด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนไม่มีหลักสูตรแม่บทภาษาจีนที่ได้มาตรฐาน ครูผู้สอนไม่สามารถสอนเนื้อหาได้ครบตามที่กำหนดในหลักสูตร ขาดความมั่นใจในการดำเนินการวางแผนการสอน เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาจีนไม่เพียงพอ ภาระงานครูผู้สอนมากทำให้ไม่มีเวลาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน จำนวนสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ขาดคู่มือเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ นักเรียนไม่มีเวลาเรียนซ่อมเสริมเพราะต้องทำกิจกรรมกลุ่มสาระอื่น ๆ

พรหทัย จันทรگانตานนท์ (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีน ในหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการจัดการโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีน ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1) การจัดการด้านวิชาการ มีการพัฒนาหลักสูตร จัดทำหลักสูตรภาษาจีนสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จัดการเรียนการสอนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนด ส่งเสริมพัฒนานักเรียน โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในการใช้ภาษาจีนทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผลและประเมินผลโดยครูผู้สอนสร้างเครื่องมือใช้ในพื้นที่ตนเองรับผิดชอบ ครุ นำผลการนิเทศการสอนมาปรับปรุงการเรียนการสอน มีครูที่ผ่านการอบรมมาแล้วเป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำ สื่อการเรียนการสอนที่ใช้มาก คือ หนังสือและแบบฝึกหัด โดยครูผู้สอนเป็นผู้พิจารณาเอง

1.2) การจัดการด้านงบประมาณ โรงเรียนได้รับเงินค่าธรรมเนียมการเรียนมาเป็นเงินงบประมาณโรงเรียน และจัดสรรเพื่อจ่ายเป็นเงินเดือนแก่ครูสอนภาษาจีนตรงตามวุฒิการศึกษา

1.3) การจัดการด้านบุคคล โรงเรียนวางแผนอัตรากำลังโดยประเมินจากกำลังครูและจำนวนนักเรียน ใช้วิธีสรรหาโดยรับครูผู้สอนภาษาจีนที่เป็นชาวจีนหรือชาวต่างชาติที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ ครูที่ได้บรรจุเป็นครูผู้สอนภาษาจีนได้รับการจัดสรรตำแหน่ง และรับผิดชอบงานพอเหมาะกับปริมาณงาน ครูได้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการธำรงรักษาบุคลากร

1.4) การจัดการด้านบริหารทั่วไป ฝ่ายธุรการให้ความสะดวกในด้านการให้บริการแจ้งข่าวสารให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับงานธุรการ ฝ่ายประชาสัมพันธ์จัดป้ายแจ้งข่าวสารให้ครูและนักเรียน ผู้ปกครองชุมชน ทราบว่าโรงเรียนมีการจัดการสอนภาษาจีนในหลักสูตร ฝ่ายอาคารสถานที่ดูแลจัดการห้องเรียน อาคาร สถานที่ ให้อยู่ในสภาพที่อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน สำหรับด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ได้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน โดยแจ้งความเคลื่อนไหวด้านการปฏิบัติงานให้ผู้ปกครองและชุมชนรับทราบอย่างต่อเนื่อง

2) สภาพปัญหาการจัดการโรงเรียนเอกชนที่สอนภาษาจีนในหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูใหญ่ ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่า ปัญหาด้านวิชาการ คือ เวลาในการจัดการเรียนการสอนไม่พอเพียงหรือเหมาะสมพอที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนบรรลุวัตถุประสงค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่เพียงพอ ครูยังขาดการนำผลการวัดและการประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และการนิเทศการสอนยังไม่ต่อเนื่อง และไม่ใช่วิธีการส่งเสริมการเรียนการสอน ขาดแคลนครูไทยที่มีความรู้ภาษาจีน ครูชาวจีนไม่สามารถพูดภาษาไทย ทำให้มีปัญหาเรื่องการสื่อสาร

ขุน เลย (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดนครปฐม พบว่า สภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีน ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ในจังหวัดนครปฐม ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นโยบายการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนไม่สอดคล้องกันในแต่ละระดับครูผู้สอนชาวจีนไม่สามารถสื่อสารในภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้ นักเรียนขาดความเข้าใจในการเรียน ไม่จัดบรรยากาศการเรียนการสอนให้มีลักษณะแบบจีน และบรรยากาศไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวนวัสดุ-อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอ งบประมาณไม่พอเพียง การนิเทศไม่เอื้ออำนวยต่อครูผู้สอน ด้านหลักสูตร ได้แก่ เนื้อหาไม่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนตามระดับชั้น และไม่สอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไม่สอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรภาษาต่างประเทศ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ไม่ใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการวัดและประเมินผล

มุขรินทร์ หวง (2551) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร และได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร ควรมีการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางเพื่อใช้ในสถานศึกษา 2) ด้านครูผู้สอน โรงเรียนควรมีครูประจำการ และครูควรพัฒนาเทคนิคการสอน 3) ด้านผู้เรียน ผู้เรียนควรมีความพยายามและตั้งใจเรียนมากขึ้น 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรจัดกิจกรรมให้หลากหลายและเพิ่มสื่อการสอนให้มากขึ้น 5) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ควรสร้างบรรยากาศในการเรียน โดยการเพิ่มแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนในชั้นเรียนและในโรงเรียน 6) ด้านการประเมินผล ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดทำข้อสอบแกนกลางเพื่อใช้ในการวัดผล

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาหลักสูตร เพราะเป็นการนำจุดหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา และประสบการณ์การเรียนรู้ที่กลั่นกรองดีแล้วไปสู่ผู้เรียน โดยขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้มีความสำคัญยิ่งกว่าขั้นตอนใด ๆ เป็นตัวบ่งชี้ถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของหลักสูตร แม้หลักสูตรจะสร้างไว้ดีเพียงใด หากการนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินไปอย่างไม่ถูกต้อง ความล้มเหลวของหลักสูตรก็จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะฉะนั้นผู้เกี่ยวข้องมีความสำคัญอย่างมาก ที่จะต้องทำความเข้าใจกับวิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามความมุ่งหมายทุกประการการนำหลักสูตรไปใช้นั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และบุคคลอื่น ๆ จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างรอบคอบ เพราะจะแสดงถึงคุณภาพของหลักสูตร โดยจุดมุ่งหมายสำคัญของหลักสูตรคือคุณภาพของผู้เรียนนั่นเอง